

אֵלֵהֶם הַחַל

תזריע

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב ג)

שאל טורנוסורפוס הרשע את ר' עקיבא איזה מעשים נאים, של הקב"ה או של בשר ודם?
אמר ליה, של בשר ודם נאים.

אמר ליה, הרי השמים והארץ, יכול אתה לעשות נאים מהם.

אמר ליה, לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו, אלא דברים שהם מצויים בבני אדם.

אמר ליה, למה אתם מלים, א"ל, אף אני יודע שעל דברים אלו אתה שואל, ולכך הקדמתי ואמרתי לך שמעשה בשר ודם נאים משל הקב"ה. הביאו לו שיבולים וגולסקאות, אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה בשר ודם, אין אלו נאים.

א"ל הואיל והוא חפץ במילה, למה אינו מהול ממעי אמו.

א"ל לפי שלא נתן הקב"ה לישראל את המצוות אלא לצרף בהם. וכך אמר דוד "אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו". (ילקוט תקמ"ו).

וצ"ב.

ביאור א'.

בספר **בצל חמדה** - אוירבך עמלק אינו ירא אלוקים אלא כופר בבחירה, וכמו שמובא בספרים שעמלק בגימט' ספק, שמטיל ספק בכל מעשה האדם וטוען שאינו שליט עליהם אלא מוכרח לעשותם ממילא לית דין ולית דין. משום כך זלזל עמלק במצות מילה, כפי שמובא בחז"ל שזרק ערלותיהם של ישראל כלפי מעלה. ולכאורה מדוע דווקא במצות מילה זלזל עמלק.

אלא ביאור הדבר נראה ע"פ מה שמצינו במדרש תנחומא (תזריע סי' ז) שאל טורנוסורפוס הרשע את ר"ע וכו'.

טורנוסורפוס הרשע, שהיה רומי מזרע עשו, טען שהכל נמשך אחר הטבע ואין לאדם שום אפשרות לשנות את הטבע. הוא כפר בבחירת האדם וסבר שהאדם מוכרח בכל דבר ללכת אחר טבעו הגשמי ואינו יכול לפעול נגדו.

משום כך סבר שאין לאדם לשנות את גופו ולהסיר את הערלה שנולד עמה.

אבל ר"ע ענה לו שטעות בידו, ואדרבה, במצות מילה גילה לנו הקב"ה את רצונו שדווקא ישתמש האדם בבחירתו לשנות את הטבע. כיון שכך מעשיו של האדם נאים מאד, כי אינו מוכרח במעשיו אלא בכוחו להתגבר על הטבע, והוא מצווה לזה.

לכן, המצוה הראשונה המקיימת אצל היהודי היא ברית מילה, כי כל התורה מיוסדת על יסוד ועיקר זה של בחירת האדם, אשר מתגלה במצות המילה.

עמלק, לעומת זאת מזלזל דווקא במצות מילה, כי מצוה זו מנוגדת לכל שיטתו המוטעת והעקומה, ועמלק אותיות "מעוקל" כי כפירתו בבחירת האדם היא שיטה עקומה ונפסדת שעל ידה יכול לתרץ את עצמו ולטעון שכל הרע שעושה אינו באשמתו.

משום כך עמלק הוא שורש הרע בעולם, ויש חיוב למחות את זרעו, כי כאמור הוא הגורם לכל הרע שבעולם ע"י כפירתו בבחירת האדם ובאחריותו על מעשיו.

ואכן על מלחמת עמלק נאמר: "אשר קרך בדרך", ופירש רש"י לשון מקרה, כי אצל עמלק הכל מקרה כביכול דברים קורים מעצמם.

זו גם הסיבה שהמן הפיל פור, גורל, שהוא מעשה בלי שום חשבון ומחשבה, להראות שאין לאדם כח של בחירה אלא הדברים נעשים מעצמם, והיום של נצחוננו, ח"ו, יקבע ע"י מקרה בעלמא ללא כל בחירה.

בא נס פורים וגילה שזו טעות מוחלטת, אין מקרה בעולם ויש כח ביד האדם לבחור בטוב או בהיפך ממנו.

ביאור ב'.

בספר **בני חביבי** -פיינהדלר. מה רצה טורנוסרופוס הרשע להוכיח בשאלתו המתגרה: אלו מעשים נאים יותר, מעשי הקב"ה או מעשי ידי בני אדם.

מה היתה כוונת ר"ע בתשובתו שבני אדם אינם יכולים ליצור שמים וארץ, מה היתה כוונתו באומרו שמעשי בני אדם נאים יותר, כאשר ברור לכל, שהאדם אינו יכול להתחרות עם ה'.

מה רצה טורנוסרופוס הרשע להוכיח בשאלתו לגבי ברית מילה.

מה היתה תשובתו של ר"ע. מדוע המצוות מטהרות אותנו.

האדם נברא לעשות רצון ה'

שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע: איזה מעשים נאים משל הקב"ה או של בשר ודם. א"ל: של בשר ודם נאים.

טורנוסרופוס ניסה להוכיח שהמצוות מיותרות, כיון שאיננו יכולים להוסיף מאומה לעולם שנברא בידי ה' לדעתו, יש בקיום מצוות מסוימות פגיעה בכבוד שמים, כגון ברית מילה, המחוללת שינוי בבריאה. כביכול אנו אומרים שה' לא יודע ח"ו כיצד לברוא אותנו ואנו "בחכמתנו האינסופית" עומדים לתקן את מעשיו.

תשובתו של ר"ע, כי האדם אינו לברוא שמים וארץ, מרמזת על כך שמעשה בני אדם הינם קיום רצון ה', וללא מעשיהם לא היה רצון ה' מגיע לכדי השלמה, עובדה זו היא ההופכת את מעשינו לגדולים וכבירים. ה' אומר לנו מה לעשות, ובמובן מסויים אנו כביכול גדולים עוד יותר ממנו יתברך, לגבי אותה פעולה, שהרי רק אנו יכולים לקיים את מצוותו, אבל ה' לא ציוה עלינו לברוא שמים וארץ, לפיכך, האדם אינו חסר מאומה מכך שהוא אינו מסוגל לעשות זאת.

כמובן, ברור שבני אדם אינם גדולים מה', ואין לערוך כל השוואה או תחרות ביניהם שהריח בני אדם תלויים באופן מוחלט בקב"ה. אך הנקודה כאן היא, שיש צורך בבני אדם בעולם כדי שיקיימו את המצוות, והקב"ה השאיר חלקים מן הבריאה בלתי מושלמים בכוונה תחילה, כדי שבני האדם יוכלו לקיים מצוות ובכך לקיים את רצון ה' יתברך.

גויים אינם נימולים, ולכן טורנוסרופוס ביקש להוכיח שהיהודים טועים בכך שהם מקיימים ברית מילה באומרו

שאלו ברית מילה היה רצון ה', הוא היה בורא את האדם מהול. לטענתו, כיון שה' לא עשה כך, הוא בוודאי אומר לנו בכך שהוא מעדיף שבני האדם יישארו ערלים. טורנוסרופוס "חיזק" את טענתו ברמיזה שאם אנו בכל זאת מלים את עצמינו, אנו פועלים בכך נגד רצון ה'.

מדוע ה' ברא את האדם ערל

אמר ליה: למה אתם מלים? אמר ליה: אף אני יודע שעל דברים אלו אתה שואל, ולכך הקדמתי ואמרתי לך שמעשה בשר ודם נאים משל הקב"ה.

תשובתו של ר"ע היתה, שה' ברא את האדם עם ערלה, כדי שיהיה חייב להיפטר ממנה, על מנת לעשות רצון ה', ה' רוצה שנתאמן בעשיית רצונו, אילו הכל היה נברא בצורה מושלמת, ללא כל צורך לעשייה כלשהיא מצידנו, לא היינו זוכים לאימון חיוני זה בעשיית רצון ה', וכך היה חסר לנו מימד רוחני של קבלת מרות. ה' השאיר עבורנו דבר מסויים לעשותו, ואנו מסוגלים לקיים את רצונו, תחת הדרכתו והכוונתו.

מדוע המצוות הרבות מטהרות ומזככות אותנו?

בתוך האדם מצוי יצר הרע, שמפתה אותו לא לשמוע לרצון ה' אלא לעשות כל דבר שגורם לו הנאה. תפקידו של האדם הוא להכניע את יצרו הרע ולעשות רצון ה'. המצוות הרבות שניתנו לנו משמשות כולן כשיעורים המובילים אותנו לאותה מטרה. ככל שתהיינה לנו מצוות רבות יותר, כך ניטיב להתאמן בציות לרצון ה', במקום לנהוג לפי רצונו האישי. לפיכך, ככל שיתרבו המצוות כך נוכל טוב יותר להשלים את עצמנו.

כך השיב ר"ע לטורנוסרופוס הרשע. כמובן, ה' יכול לברוא את האדם מהול, בדיוק כפי שהוא יתברך ברא את גוף האדם כולו על מליוני התאים וכלי הדם שבו וכל המערכות המורכבות שבתוכו. אבל רצון ה' היה להשאיר חלק זה בלתי גמור, כדי שאנו נוכל לקיים את המצוה בעצמנו. במובן זה, אכן מעשה האדם גדולים ממעשה הקב"ה, כיון שה' השאיר את מעשיו בלתי גמורים וממתין לאדם להשלימו.

ציווי לילדים מטהר אותם

לימוד זה נכון באותה מידה לגבי חינוך ילדנו. כאשר אנו מצווים לילדנו לעשות דבר מה, אנו מאפשרים להם ללמוד כיצד מצוייתם וכיצד הם יכולים להכניע טת רצונם האישי לרצון מי שמבוגר וחכם מהם. שמיעה בקול הוריו תציל את הילד מבושות וכשלונות בחייו, ויתכן שזהו אחד מהטעמים למצוות כיבוד הורים.

לפעמים מנסים הילדים להתווכח עם הוריהם ולהוכיח להם שהוראותיהם אינן נכונות, לעולם אל תיכנסו לוויכוח עם ילדיכם על מה שביקשתם ממנו לעשות. בכך תוכיחו לו למעשה שאפשר לנהל משא ומתן על הוראותיכם. יכול להיות שהילד יטען: אבל מדוע עלי לעשות זאת, כאשר יש סיבה כזו וכזו שלא לעשות זאת? עליכם להשיב לו: אתה חייב, מפני שאמרתי לך לעשות זאת, ולא משום סיבה אחרת.

כאשר תגיבו כך, ילמד הילד שאין מקום לוויכוחים כאשר ההורים אומרים משהו. אתם ההורים, וסמכותכם אינה מוטלת בספק, אולי הוא לא מבין זאת, או שאינו מעריך זאת, אבל אסור לכם לשנות את דעתכם בגלל הרצון שלו. שמיעה בקול ההורים הינה הכשרה מצויינת ללמוד לשמוע בקול ה' ולעשות את רצונו. פעמים רבות האדם היה מעדיף לנהוג לפי רצונו האישי, אך כאשר הוא מחנך את עצמו לשמוע בקול הוריו, הוא לומד לקח חשוב – להכניע את רצונו האישי לרצונה של סמכות גבוהה ממנו.

ה' לא נתן לנו מצוות שאיננו מסוגלים לקיימן, כפי שאומר הפסוק: "לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו". ה' אינו דורש מאתנו דרישות בלתי סבירות. כל מצוותיו נמצאות בהישג ידנו. לולי כן, לא היינו נתבעים לשאת באחריות על קיומם, כפי שאמרו חז"ל: אנוס רחמנא פטריה, כלומר, מי שאינו מסוגל לקיים מצוה, פטור מקיומה.

חנכו את ילדיכם למשמעת

מורה בעלת נסיון נהגה להיכנס לכיתה ולבקש מאחת הילדות לפתוח חלון או לסגור את הדלת, אלו היו דברים שאי אפשר היה להתווכח עליהם, וכך קיבלו התלמידות הכשרה לשמוע ולמלא אחר הוראות, ולקבל את סמכותה של המורה, ואז, כאשר המורה ביקשה מהן דבר שאולי היה ניתן להתווכח לגביו, היה זה לאחר שהורגלו לשמוע ולציית, ולכן הן לא פקפקו בתבונה שבדבריה, גם כאשר היה מקום להטיל ספק.

אותו כלל נכון לגבי ילדים בבית. צוו על ילדכם לבצע משהו שהוא אינו יכול להתווכח עליו. לדוגמא, אמרו לו לאכול את מנת הגלידה שלו, או להתלבש. אלו דברים פשוטים שאין מה להתווכח עליהם, אך בכך שהוא יתרגל לשמוע ולמלא אחר ההוראות. כאשר הוא יבצע פעולות פשוטות אלה כראוי, שבחו אותו על המשמעת שגילה, כדי שירגיש שהוא ביצע משהו חשוב.

אם תתחילו להסביר כל דבר שאתם דורשים, יתברר לכם שאתם נקלעים לוויכוחים בלתי פוסקים עם ילדכם, הבית אינו מועדון לפיתוח כשרונות הוויכוח והנאום. במסגרת זו של הבית, ההורים הם הסמכות היחידה. כאשר הם דורשים משהו, חובה לבצעו. כהורים, אל תתנו הסברים כלשהם, אלא השמיעו הוראות ברורות.

באיזו נימה אתם מדברים

נימת הקול חשובה מאוד. אל תצוו בקול מהסס ונכנע, או בצורת שאלה, אל תאמרי, האם את מוכנה להואיל בטובך ולעזור לי, ולהשליך את האשפה? שאלה כזו נשמעת כאילו את מתחננת. אל תאמרי: האם נראה לך שיש לך מספיק זמן לעזור לי היום אחר הצהריים? כמובן שלילד לא יהיה מספיק זמן, כיון שהשארית זאת לשיקול דעתו ההוראות שלכם חייבות להאמר בקצרה, בקול מצווה וברור, בלי שיישאר כל ספק מה אתם רוצים ומתי אתם רוצים שהדבר יתבצע.

ישנם הורים שסבורים כי גישה זו אינה דמוקרטית, וכי עליהם להעניק לילדיהם זכויות שוות בכל הקשור להחלטות המתקבלות בבית. זו סברה מוטעית. ילדיכם זקוקים ליד סמכותית חזקה, כדי שהם יוכלו לגדול למבוגרים מסודרים וממושמעים. לא משנה מה הם טוענים, למעשה הם מרגישים בטוחים כאשר ההורים שולטים בבית ומנהלים את חיי המשפחה ביד רמה. ילד שהוריו אינם חזקים, מרגיש אבוד וחסר הגנה. עליו לדעת שהוריו יודעים מה הם רוצים ממנו, ושהם מתכוונים ברצינות למה שהם אומרים.

אל תתנו פקודות שגויות

עלינו לשקול את המצב בזהירות רבה, לפני שנבקש משהו מילדינו. לעולם אל תבקשו מילדכם משהו שיהיה לו קשה מדי לבצע. עליכם תמיד לשקול את כוחותיו ולהחליט האם הוא מסוגל לבצע את הדבר שברצונכם לבקשו. אם תדרשו ממנו משהו שמעבר ליכולתו, תאבדו את אמונו, והוא לא יציית אפילו לדברים שהוא מסוגל לבצע בקלות.

לדוגמא, אל תבקש מבנך ללמוד במשך שעות רבות מכפי שהוא מסוגל ללמוד, או להתלבש בצורה שונה מחבריו, או לצאת לשליחויות שונות עבורך ללא גבול. אם אתה סבור שעליו ללמוד יותר, אתה יכול להכין עבורו תוכנית שמתאימה לצרכיו האישיים ואינה מהווה נטל כבד מדי עבורו. אם הנך סבור שסגנון הלבוש – של חבריו אינו הולם אזי החברים של בנך אינם בסדר, ועליך מוטל למצוא לו חברים אחרים או לעבור דירה. לעומת זאת, אם תדרשו ממנו להתלבש בצורה שונה מחבריו, יתכן שבקשה זו היא מעבר ליכולת שלו. גם השליחויות שאתם מבקשים ממנו לבצע, חייבות להיות מוטלות במתינות, ואין להעמיס עליו יתר על המידה.

אל תהיו קפדנים מדי

אמנם, קבלת מרות ההורים חשובה מאוד, אך עלינו להיזהר שלא להיות שתלטנים מדי, שמא ייווצר אצל הילד רושם כאילו איננו אוהבים אותו. עלינו לשלב את אהבתנו לילדים בתוך הקפדנות, כך שהילד לא ישכח שאותה קפדנות שאנו מבטאים היא רק לטובתו, וכי היא נובעת מאהבתנו אותו.

חז"ל אומרים שעלינו לנקוט בדרך "שמאל דוחה וימין מקרבת". כלומר, יד ימין שהיא החזקה מבין השתיים, צריכה להפגין את אהבתנו, כיון שהאהבה היא הצורך החשוב ביותר לילד. אבל, אי אפשר לבטא אהבה לילד ללא כל קפדנות, שהרי שבמקרה כזה יתעורר אצלו אי - רצון לציית. לפיכך, יד שמאל- החלשה יותר – צריכה לשמש כיד "המרחיקה" משום שבאמת איננו רוצים להרחיקו מעלינו לגמרי, אלא רק לחנכו למשמעת.

עלינו להיזהר שלא לבלבל בין אהבה לקפדנות. לדוגמא, אם מתעורר צורך להעניש את הילד, אל תחייכו בשעת הענישה. זו אכזריות. הילד לא נהנה מהעונש, ואם הוא יראה אתכם מחייכים, הוא עלול לחשוב שאתם פשוט סדיסטים. במקום זאת, אפשר לומר לו בפשטות: הלוואי שלא הייתי צריך להעניש אותך, מפני שאני אוהב אותך באמת אבל התנהגותך לא משאירה בידי כל ברירה. לאחר שהעונש הסתיים, אפשר לשוב ולבטא כלפיו אהבה, בדיוק כמו קודם לכן, וחייבים לסלוח לו בלב שלם. אל תזכירו לו את חטאיו הקודמים. תזכורות אלה אינן נעימות והן בלתי הוגנות. אם הוא כבר "שילם" על טעויותיו, הוא זכאי לפתוח דף חדש.

בדיוק כפי שהמצוות הרבות שאנו מקיימים מזככות ומצרפות אותנו, כך אף הילד הלומד לציית להוריו מיטהר ומזדכך. כך הוא לומד להיות יהודי ירא שמים.

**לקוראי העלון הנכבדים בימים אלו אנו נערכים להוצאת הספר על התורה
הנצחות ותרומות יתקבלו בברכה כעת**

בטל': 0548474308

או במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.